

Docentvragenlijst burgerschap VO

Augustus 2023

Toelichting op vragenlijst

In dit document staan de vragen voor burgerschap in het vo. We zijn ons ervan bewust dat er verschillen ontstaan in de uitwerking, in het hoe. Dit is erg afhankelijk van het leerjaar en niveau, maar ook per leerling. Burgerschap is niet voorbehouden aan de hogere niveaus, wij geloven dat burgerschap nodig is voor alle niveaus en leerjaren. De manier waarop burgerschap zijn uitwerking heeft kan per leerling/niveau/leerjaar verschillen.

Een aantal punten vooraf:

- Op basis van dit document zijn in totaal drie docentlijsten ontwikkeld (en in de techniek van Zien!Vo gezet).
 1. Vaardigheden - **Vetgedrukt** basislijst -> onderbouw VO
 2. Vaardigheden - (niet vetgedrukt) Verdiepende lijst -> bovenbouw VO
 3. Attitude – verkortvragen -> zowel onderbouw als bovenbouw
- Daarnaast is ook het onderdeel kennis toegevoegd.
- De inhoud is onderverdeeld in een aantal thema's die erboven staan beschreven. De thema's zijn gebaseerd op leerlijn SLRO, die weer gebaseerd is op SLO/curriculum.nu, deze versie van de vragenlijst is voor reguliere scholen; er is ook een versie voor de christelijke scholen.
- Onder "einddoel" staat het einddoel voor dat thema beschreven aan het einde van onderbouw VO
- Verkortvraag: dit is een samenvattende vraag voor het thema. Soms zijn het er meerderen.

De doelstelling van de vragenlijst is om scholen te helpen in het faciliteren dat zij aan burgerschap kunnen werken, dit is een hulpmiddel om:

- inzichtelijk te maken hoe leerlingen ervoor staan m.b.t. burgerschap;
- zicht te krijgen op de verschillende thema's binnen burgerschap;
- een duidelijke verantwoording naar de inspectie toe (OR2).

Voor vragen over de lijst kun je terecht bij helpdeskzienvo@gouwe-academie.nl

De 6 thema's

| | |
|--------------------------|----|
| Thema Samen..... | 2 |
| Thema Verschillen | 4 |
| Thema Duurzaamheid | 6 |
| Thema Digitaal | 8 |
| Thema Democratie..... | 10 |
| Thema Wereld..... | 12 |



Thema Samen

| Onderbouw VO | Kennis | Vaardigheden | Attitude |
|--------------|---|---|--|
| | <p>De leerling weet hoe ruzies beginnen.</p> <p>De leerling weet hoe je voor elkaar opkomt.</p> <p>De leerling weet hoe je ruzies oplost.</p> | <p>De leerling kan problemen in de klas oplossen met behulp van de leraar.</p> <p>De leerling kan met hulp van een ander problemen in de klas oplossen.</p> | <p>De leerling wil ruzies uitpraten om deze op een vredige manier op te lossen.</p> <p>De leerling wil naar andere leerlingen luisteren om samen problemen op te lossen.</p> |
| | <p>De leerling hoe hij iets voor de ander kan doen.</p> <p>De leerling weet hoe hij een goede vriend voor iemand kan zijn.</p> | <p>De leerling bedenkt zelf waarmee hij een ander kan helpen.</p> <p>De leerling kan anderen bij de groep betrekken zonder hier iets voor terug te verwachten.</p> | <p>De leerling wil naar anderen omkijken.</p> <p>De leerling wil iets voor iemand anders doen zonder hier iets voor terug te verwachten.</p> |
| | <p>De leerling ziet oneerlijke situaties in de Nederlandse samenleving.</p> | <p>De leerling kan zijn mening geven over dingen die hij niet eerlijk vindt.</p> <p>De leerling kan oplossingen voor onrechtvaardige situaties bedenken.</p> | <p>De leerling wil nadenken over onrechtvaardige situaties die hij ziet.</p> <p>De leerling wil praten over onrechtvaardige situaties die hij ziet.</p> <p>De leerling wil met anderen nadenken over hoe onrechtvaardige situaties opgelost kunnen worden.</p> |
| | <p>De leerling weet uit de geschiedenis dat mensen elkaar buitensloten.</p> <p>De leerling weet dat mensen in Nederland elkaar buitensluiten.</p> | <p>De leerling komt op voor de mensen om zich heen (bijv. familie of vrienden).</p> <p>De leerling kan opkomen voor mensen die buitengesloten worden.</p> | <p>De leerling wil opkomen voor mensen die buitengesloten worden.</p> |
| | <p>De leerling weet dat mensen over de hele wereld elkaar buitensluiten.</p> | <p>De leerling kan zijn mening geven over onrecht in de geschiedenis.</p> <p>De leerling kan leren van fouten in de geschiedenis.</p> | <p>De leerling wil met anderen nadenken hoe oneerlijke situaties opgelost kunnen worden.</p> |
| | | <p>De leerling kan afspraken maken met anderen, bijvoorbeeld vrienden.</p> <p>De leerling kan gemaakte afspraken nakomen die hij met anderen heeft gemaakt.</p> | <p>De leerling wil afspraken maken en nakomen met anderen.</p> |
| | | <p>De leerling kan goed omgaan met de mensen in zijn omgeving</p> | <p>De leerling wil goed omgaan met mensen in zijn omgeving.</p> |



| | | | |
|---------------------|--|--|--|
| | | (ouders, gezin, vrienden of school). De leerling kan contact maken met mensen die hij (nog) niet kent. | De leerling wil contact maken met mensen die hij nog niet kent. |
| Verkortvraag | De leerling weet hoe hij zorgt voor de ander. De leerling weet wat een betrouwbare relatie is. | De leerling kan problemen en ruzies oplossen | De leerling wil betrouwbaar met de ander omgaan. |
| Einddoel | De leerling kent de begrippen zorg dragen en (on)recht. De leerling weet wat zorg dragen en (on)recht betekenen. De leerling weet hoe hij dit toepast bij anderen, op school, thuis, in zijn buurt en in de samenleving. De leerling kent de betrouwbare relaties en de leerling weet waarom trouw belangrijk is. | De leerling kan iemand anders helpen. De leerling kan rekening houden met iemand anders. De leerling kan opkomen voor iemand anders. De leerling kan ruzies oplossen. De leerling kan oneerlijke situaties afwijzen. | De leerling wil met empathie naar anderen luisteren en de leerling wil anderen niet buitensluiten. De leerling wil zorg dragen voor de ander. |



Thema Verschillen

| Onderbouw VO | Kennis | Vaardigheden | Attitude |
|--------------|---|--|--|
| | | <p>De leerling kan zich respectvol gedragen in een onbekende omgeving</p> <p>De leerling kan zijn taalgebruik aanpassen aan degene met wie hij spreekt.</p> | <p>De leerling wil zich respectvol gedragen in een onbekende omgeving.</p> <p>De leerling wil zijn taalgebruik aanpassen aan degene met wie hij spreekt.</p> |
| | <p>De leerling weet dat er verschillen en overeenkomsten zijn in de samenleving. Dit komt door geloof, cultuur en tradities.</p> <p>De leerling weet dat alle mensen gelijk zijn.</p> | <p>De leerling kan belangstelling tonen voor vrienden en bekenden.</p> <p>De leerling kan belangstelling tonen voor mensen buiten zijn eigen omgeving.</p> <p>De leerling kan respectvol het gesprek voeren met vrienden of familie.</p> <p>De leerling kan respectvol het gesprek voeren met mensen in zijn omgeving.</p> <p>De leerling kan luisteren naar mensen met een andere mening.</p> <p>De leerling kan andermans mening respecteren.</p> | <p>De leerling wil respectvol omgaan met verschillen tussen hem en de ander.</p> |
| | | <p>De leerling kan zijn mening geven over verschillen die hij bij vrienden en bekenden ziet.</p> <p>De leerling kan zijn mening geven over verschillen die hij in de samenleving ziet.</p> | <p>De leerling wil respectvol omgaan met mensen die van zich verschillen.</p> <p>De leerling wil ieder mens als persoon gelijkwaardig behandelen.</p> |
| | <p>De leerling kent de belangrijkste verschillen tussen verschillende geloven, culturen en tradities in Nederland.</p> | <p>De leerling kan op een respectvolle manier met vrienden en bekenden omgaan.</p> <p>De leerling kan op een respectvolle manier met andere mensen uit de samenleving omgaan.</p> | <p>De leerling wil verschillen die hij in de Nederlandse samenleving ziet accepteren.</p> |
| | <p>De leerling weet de verschillende vormen van samenleven in Nederland. De leerling weet wat de Nederlandse wet daarover zegt.</p> | <p>De leerling kan zijn mening over verschillende vormen van samenwonen respectvol uiten.</p> <p>De leerling kan op een respectvolle manier uitleggen wat hij van verschillende vormen van samenwonen vindt.</p> | <p>De leerling wil respectvol omgaan met mensen met een andere levensvisie.</p> |



| | | | |
|---------------------|--|--|---|
| | | <p>De leerling kan trouw zijn in de omgang met de mensen van wie hij houdt.</p> <p>De leerling kan trouw zijn in de omgang met de mensen om zich heen.</p> | <p>De leerling wil trouw zijn in de omgang met mensen van wie hij houdt.</p> <p>De leerling wil trouw zijn in de omgang met mensen om zich heen.</p> |
| | <p>De leerling weet verschillende vormen van genderidentiteiten en de leerling weet wat daarover in de wet staat.</p> | <p>De leerling kan zijn mening over verschillende genderidentiteiten respectvol uiten.</p> <p>De leerling kan zijn mening over verschillende genderidentiteiten respectvol uiten.</p> | <p>De leerling wil mensen met een andere genderidentiteit respecteren en accepteren als naasten.</p> |
| Verkortvraag | <p>De leerling weet welke verschillen en overeenkomsten er kunnen zijn binnen de samenleving.</p> <p>De leerling weet dat elk mens gelijk is.</p> | <p>De leerling kan respectvol omgaan met andere mensen, ook wanneer iemand anders is dan hij.</p> | <p>De leerling wil alle mensen gelijk behandelen door respect te hebben voor de ander, ook als iemand anders is dan hijzelf.</p> |
| Einddoel | <p>De leerling kent overeenkomsten en verschillen in wat mensen met verschillende achtergronden belangrijk vinden.</p> <p>De leerling kent manieren om respectvol in gesprek te gaan over verschillen (politieke stromingen, culturele identiteiten, godsdienst en levensovertuiging).</p> <p>De leerling weet dat alle mensen gelijk aan elkaar zijn.</p> | <p>De leerling kan respectvol omgaan met verschillen tussen mensen, groepen, genderidentiteiten, geloven en manieren van samenleven.</p> <p>De leerling kan zijn mening over vormen over de verschillen tussen mensen.</p> | <p>De leerling wil kijken naar de verschillen in Nederland.</p> <p>De leerling wil respectvol met iemand anders omgaan.</p> <p>De leerling wil erkennen dat alle mensen gelijk zijn aan elkaar.</p> |



Thema Duurzaamheid

| Onderbouw VO | Kennis | Vaardigheden | Attitude |
|--------------|--|--|---|
| | <p>De leerling weet dat schoon drinkwater belangrijk is en waar drinkwater vandaan komt.</p> | <p>De leerling kan zuinig omgaan met drinkwater.</p> <p>De leerling kan ideeën bedenken om drinkwaterverspilling tegen te gaan.</p> | <p>De leerling wil de natuur niet vervuilen met afval.</p> |
| | <p>De leerling weet het verschil tussen recyclebaar afval en gewoon afval.</p> <p>De leerling weet dat natuur en schone lucht belangrijk zijn om gezond te kunnen leven.</p> | <p>De leerling kan afval scheiden.</p> <p>De leerling kan ervoor zorgen dat zijn omgeving schoon blijft.</p> | <p>De leerling wil recyclen om bij te dragen aan vermindering van afval.</p> <p>De leerling wil bijdragen aan een schone en gezonde omgeving.</p> |
| | <p>De leerling weet hoe hij goed voor de aarde moet zorgen.</p> | <p>De leerling kan uitleggen op welke plekken er milieubewust met de aarde om wordt gegaan.</p> | <p>De leerling wil goed voor de aarde zorgen.</p> |
| | <p>De leerling weet wat fossiele brandstoffen zijn en de leerling weet wat hiervan de voor- en nadelen zijn.</p> <p>De leerling weet welke regels de Nederlandse overheid neemt om energie te besparen en duurzame energie te gebruiken.</p> | <p>De leerling kan zuinig omgaan met energie (gas en elektriciteit).</p> <p>De leerling kan ideeën bedenken om energieverpilling tegen te gaan.</p> | <p>De leerling wil verantwoordelijk met energie omgaan.</p> |
| | <p>De leerling weet wat de ecologische voetafdruk is.</p> | <p>De leerling gaat zorgvuldig om met het milieu (dierenwelzijn en natuur).</p> <p>De leerling kan een gesprek voeren hoe mensen ervoor kunnen zorgen dat ze minder het milieu vervuilen.</p> | <p>De leerling wil nadenken over zijn ecologische voetafdruk.</p> <p>De leerling wil zijn ecologische voetafdruk verkleinen.</p> |
| | <p>De leerling weet wat CO₂ is en dat O₂ belangrijk is voor ons leven.</p> <p>De leerling weet de oorzaken van het broeikaseffect en de leerling kent de maatregelen om dit te kunnen remmen of stoppen.</p> | <p>De leerling kan vertellen wat de gevolgen zijn van milieuvuiling.</p> <p>De leerling kan milieuvuilers in zijn omgeving herkennen.</p> <p>De leerling kan de gevolgen van CO₂-uitstoot benoemen.</p> <p>De leerling kan voorbeelden benoemen om de CO₂-uitstoot te verminderen.</p> | <p>De leerling wil nadenken over de risico's van CO₂-uitstoot.</p> <p>De leerling wil verantwoordelijkheid nemen over zijn uitstoot van CO₂.</p> <p>De leerling wil zijn eigen CO₂-uitstoot beperken.</p> <p>De leerling wil nadenken over het broeikaseffect.</p> <p>De leerling wil gesprekken voeren over het broeikaseffect.</p> |



| | | | |
|---------------------|---|--|--|
| | | | |
| Verkortvraag | <p>De leerling weet dat we zuinig moeten zijn op de aarde.</p> <p>De leerling kent de milieuvragen die horen bij water, vervuiling en energiebesparing.</p> | <p>De leerling beseft dat de aarde kostbaar en kwetsbaar is.</p> <p>De leerling kan in zijn omgeving duurzame keuzes maken.</p> | <p>De leerling wil nadenken over hoe hij verantwoord om kan gaan met het milieu.</p> |
| Einddoel | <p>De leerling kent de milieuvragen die te maken hebben met water, afval, vervuiling en energiebesparing.</p> <p>De leerling kent de oorzaken en oplossingen voor verschillende milieuvragen.</p> | <p>De leerling kan beseffen dat de aarde kostbaar en kwetsbaar is.</p> <p>De leerling kan zorgvuldig met de aarde omgaan.</p> <p>De leerling kan in zijn omgeving (bijv. thuis) duurzame keuzes maken.</p> | <p>De leerling wil eerlijk en kritisch nadenken over de manier waarop hij met het milieu omgaat en de leerling wil daar consequenties aan verbinden.</p> |



Thema Digitaal

| Onderbouw VO | Kennis | Vaardigheden | Attitude |
|---------------------|--|--|--|
| | De leerling weet dat digitale media verslavend zijn en dat hij zich hierdoor slechter kan concentreren. | De leerling kan op tijd stoppen met (sociale) media. De leerling kan zelf manieren bedenken om zijn tijd online te beperken. | De leerling wil kritisch naar zijn digitale tijd te kijken. |
| | De leerling weet hoe hij omgaat met anderen op sociale media. | De leerling kan zich op sociale media goed gedragen. De leerling kan er iets aan doen als iemand zich niet passend op sociale media gedraagt | De leerling wil zich op sociale media beschaafd te gedragen. |
| | De leerling weet wat cyberpesten is. | De leerling kan cyberpesten herkennen. De leerling kan ingrijpen wanneer er sprake is van cyberpesten. | De leerling wil voor anderen opkomen wanneer iemand wordt gepest, bijvoorbeeld in een groepsapp. |
| | De leerling weet dat er nepnieuws wordt verspreid op sociale media. De leerling herkent nepnieuws op sociale media. | De leerling kan nepnieuws herkennen. De leerling kan vertellen hoe hij betrouwbare informatie op het internet kan vinden. | De leerling wil dat de informatie die hij gebruikt betrouwbaar is. |
| | De leerling weet wat intieme media zijn en de leerling weet de risico's van het plaatsen van foto's op sociale media. | De leerling kan vertellen wat intieme media is. De leerling kan zich betrouwbaar presenteren op digitale media. | De leerling wil zich betrouwbaar presenteren op sociale media. |
| | | De leerling kan vertellen wat hij wel en niet digitaal moet delen. De leerling kan vertellen waarom hij welke keuzes maak op het internet. | De leerling wil keuzes maken over wat hij deelt op sociale media. De leerling wil verantwoordelijkheid nemen voor zijn digitale gedrag. |
| Verkortvraag | De leerling weet de verschillende vormen van sociale media en de leerling weet hoe sociale media verslavend kan zijn. | De leerling kan zijn digitale gedrag en dat van anderen benoemen en de leerling kan controle hebben over zijn eigen schermtijd. | De leerling wil media gebruiken op een verantwoorde manier. |
| Einddoel | De leerling weet wat er wordt ontwikkeld op digitaal gebied. De leerling kent de ethische dilemma's die hierbij horen. De leerling weet welke invloed media heeft op zijn beeldvorming en gedrag. | De leerling kan digitale ontwikkelingen in de samenleving benoemen. De leerling kan reflecteren op en grenzen geven aan zijn eigen digitale tijd. | De leerling wil reflecteren op zijn mediagebruik en als dit nodig is, wil hij dit aanpassen. |





Thema Democratie

| Onderbouw VO | Kennis | Vaardigheden | Attitude |
|---------------------|---|---|---|
| | De leerling weet dat iedereen zijn eigen mening heeft. | De leerling houdt regelmatig het nieuws bij. De leerling kan zijn mening geven over iets wat in het nieuws is. | De leerling wil zijn mening over onderwerpen die in het nieuws zijn delen met anderen. |
| | De leerling weet wat een democratische manier is om samen een beslissing te nemen. | De leerling gaat in gesprek met anderen over wat hij vindt. De leerling kan overleggen en besluiten met anderen, ook als zij een andere mening hebben. | De leerling wil afspraken maken met anderen. De leerling wil zich houden aan afspraken die hij met anderen heeft gemaakt. |
| | De leerling weet hoe de politiek in zijn gemeente is geregeld. De leerling kent de woorden: burgemeester, wethouder en college en de leerling weet wat hun taken zijn. | De leerling kan vertellen waarom de politiek uit zijn dorp of stad belangrijk is. De leerling kan vertellen wat de politiek in zijn stad of dorp doet. | De leerling wil in de toekomst gaan stemmen bij verkiezingen. De leerling wil het gesprek aangaan over politiek. |
| | De leerling weet dat er in zijn stad/dorp verschillende regels zijn. | De leerling kan zich in het openbaar aan regels houden. De leerling kan vertellen waarom het belangrijk is om zich in het openbaar aan regels te houden. | De leerling wil rekening houden met anderen door zich in het openbaar aan regels en afspraken te houden, ook als er geen toezicht is van bijvoorbeeld de politie. |
| | De leerling weet dat regels van de overheid voor iedereen zijn. | De leerling kan uitleggen dat er wetten zijn en dat hierover gestemd moet worden. De leerling kan zijn mening vormen over wetten waar hij het niet mee eens is. | De leerling wil zich aan de wet houden, ook als hij hier het nut niet van in ziet. De leerling wil naar de wetten van de overheid leven. De leerling wil zijn eigen manier van denken te vergelijken met andere politieke manieren van denken. De leerling wil in de toekomst het gesprek aangaan over de politiek. De leerling wil de vrijheden en rechten van anderen te beschermen ongeacht hun overtuiging. |
| Verkortvraag | De leerling weet hoe hij omgaat met regels en afspraken. De leerling weet hoe de politiek werkt. | De leerling kan respectvol omgaan met anderen en hun ideeën. | De leerling wil zich houden aan de regels en afspraken (in Nederland). |



| | | | |
|-----------------|---|--|---|
| | | | |
| Einddoel | <p>De leerling weet hoe de democratie rechtsstaat in Nederland ongeveer werkt.</p> <p>De leerling weet hoe de democratie in Nederland, in de provincie en in de gemeente werkt.</p> <p>De leerling weet de werking van de democratische basiswaarden.</p> | <p>De leerling kan op een democratische manier met anderen omgaan.</p> <p>De leerling kan zijn eigen mening verwoorden.</p> <p>De leerling kan luisteren naar andere meningen.</p> <p>De leerling kan rekening houden met andere ideeën.</p> | <p>De leerling wil, als er keuzes worden gemaakt, rekening houden met anderen en de leerling wil zich aan de afspraken houden.</p> <p>De leerling wil het gezag van de overheid accepteren.</p> |



Thema Wereld

| Onderbouw VO | Kennis | Vaardigheden | Attitude |
|--------------|--|--|---|
| | De leerling weet wat hulporganisaties doen. | De leerling kan uitleggen wat hulporganisaties doen en waarom hun werk belangrijk is. De leerling kan zorgen voor hulp aan mensen in andere delen van de wereld. De leerling kan een bijdrage leveren aan ontwikkelingshulp. | De leerling wil zich inzetten voor mensen in andere landen. |
| | De leerling weet dat veel spullen uit andere landen komen en de leerling weet hoe deze spullen worden gemaakt. De leerling weet dat economieën niet zonder elkaar kunnen. | De leerling kan vertellen waar zijn kleding wordt gemaakt. De leerling kan uitleggen dat kledingproductie schadelijk kan zijn voor de wereld. De leerling kan organisaties noemen die zich inzetten voor een eerlijkere wereld. De leerling kan meedoen met een actie om uitbuiting in arme landen tegen te gaan. | De leerling wil nadenken over de omstandigheden waarin producten worden gemaakt. De leerling wil andere of minder spullen kopen als de leerling weet als ze onder slechte omstandigheden zijn gemaakt. De leerling wil mee denken over oplossingen in gebieden waar armoede is. |
| | De leerling weet wat de wereldgodsdiensten zijn en de leerling weet waar deze geloven en culturen voor staan. | De leerling kan uitleggen wat de overeenkomsten en verschillen zijn tussen landen, culturen en godsdiensten. De leerling kan overeenkomsten en verschillen tussen landen, culturen en godsdiensten begrijpen en verklaren. | De leerling wil onderzoek doen naar overeenkomsten en verschillen tussen het landen, culturen en godsdiensten. De leerling wil negatieve manieren van denken vermijden wanneer hij met andere culturen te maken heeft. |
| | De leerling weet wat Fairtrade-producten zijn en waarom dit eerlijke producten zijn. | De leerling kan Fairtrade producten herkennen. De leerling kan uitleggen waarom Fairtrade producten belangrijk zijn. | De leerling wil nadenken over de manier waarop iets is gemaakt, voordat hij het koopt. |
| | De leerling weet dat economieën niet zonder elkaar kunnen. | De leerling kan uitleggen dat ieder land goed is in het produceren van bepaalde producten. De leerling kan uitleggen dat niet alle producten in elk land gemaakt kunnen worden. De leerling kan uitleggen dat veiligheid en zorg voor het milieu belangrijk is. | De leerling wil nadenken over de voor- en nadelen van de economische verbondenheid van alle landen. |



| | | | |
|---------------------|---|---|--|
| | | De leerling kan uitleggen dat internationale afspraken over veiligheid en milieu ook gevolgen hebben voor Nederland. | |
| | De leerling weet dat Nederland koloniën had en dat daar slavernij was. | De leerling kan uitleggen waarom het gebruik van slaven verkeerd is. De leerling kan uitleggen waarom het gebruik van slaven verkeerd is aan de hand van de rechten van de mens. | De leerling wil kritisch nadenken over het verleden van Nederland. |
| | De leerling weet dat landen samenwerken in organisaties, zoals de EU en NAVO. | De leerling kan uitleggen wat internationale verbanden als EU en NAVO doen. De leerling kan een gesprek voeren over de voor- en nadelen van internationale verbanden als EU en NAVO. | De leerling wil nadenken over de rol van Nederland in internationale samenwerking tussen landen. |
| Verkortvraag | De leerling kent verschillende culturen van deze wereld. | De leerling kan verschillen uitleggen tussen landen, culturen en godsdiensten. | De leerling wil met verantwoordelijkheid en met respect handelen naar maatschappelijke thema's. |
| Einddoel | De leerling heeft sociaalgeografische en historische kennis van de wereld. De leerling heeft kennis van verschillende culturen, van economische situaties in landen en de leerling heeft kennis van de grote wereldgodsdiensten. De leerling heeft kennis van de wereldwijde ontwikkelingen, waarbij verschillende delen van de wereld steeds meer met elkaar verbonden zijn. | De leerling kan verschillen tussen landen, culturen en godsdiensten begrijpen en verklaren. De leerling kan respectvol omgaan met mensen uit andere landen, culturen, godsdiensten en kerken. De leerling kan, op zijn manier, helpen om armoede te stoppen op de wereld. De leerling kan, op zijn manier, ervoor zorgen dat mensen eerlijk mee kunnen doen aan de economie. | De leerling wil mensen uit andere landen en culturen, godsdiensten of kerken met naastenliefde behandelen. De leerling wil met hen samenwerken. De leerling wil zich bewust zijn van verschillen en voorrechten die hij heeft in vergelijking met mensen uit andere landen. De leerling wil bekennen dat alles wat hij doet, beïnvloed is door het denken in rijke westerse landen. De leerling wil leren van mensen in andere landen en met hen samenwerken. |